

RAJAN
HOLIDEJ

EGG

JE NEPRIJATELJ

Preveo Ivan Stanković

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2018.

Ne veruj da onaj ko pokušava da te uteši živi mirno među jednostavnim i tihim rečima koje ti ponekad pomognu. U njegovom životu je mnogo više poteškoća, tuge i ostataka nego u tvom. Da je drugačije, nikada ne bi bio u stanju da pronade te reči.

RAJNER MARIJA RILKE

SADRŽAJ

BOLNI PROLOG	9
UVOD	17
PRVI DEO	
STREMITE	29
PRIČAJTE, PRIČAJTE, PRIČAJTE	39
BITI IL' RADITI?	45
POSTANITE UČENIK	51
NE BUDITE STRASTVENI	59
PRATITE STRATEGIJU SLIKE	67
OBUZDAJTE SE	75
IZAĐITE IZ SOPSTVENE GLAVE	81
OPASNOST RANOG PONOSA	89
RADITE, RADITE, RADITE	95
ZA SVE ŠTO SLEDI EGO JE NEPRIJATELJ...	101
DRUGI DEO	
USPEH	107
UVEK OSTANITE UČENIK	117
NEMOJTE SEBI DA PRIČATE PRIČU	123
ŠTA VAM JE VAŽNO?	129

PRAVO, KONTROLA I PARANOJA	135
UPRAVLJANJE SOBOM	141
ČUVAJTE SE BOLESTI ZVANE JA	147
RAZMIŠLJAJTE O VELIČINI	153
SAČUVAJTE TREZVENOST	159
ZA ONO ŠTO ČESTO SLEDI EGO JE NEPRIJATELJ...	165

TREĆI DEO

NEUSPEH	171
ŽIVO ILI MRTVO VREME	183
NAPOR JE DOVOLJAN	189
TRENUCI U BORILAČKOM KLUBU	195
POVUCITE LINIJU	201
USPOSTAVITE SOPSTVENI SEMAFOR	207
UVEK VOLITE	213
ZA SVE ŠTO SLEDI, EGO JE NEPRIJATELJ...	221

EPILOG	225
ŠTA BI TREBALO DA PROČITATE SLEDEĆE	231
ZAHVALNICE	237

BOLNI PROLOG

Ovo nije knjiga o meni. Ali pošto je reč o knjizi o egu, apostrofiracu da bih bio licemer da nisam razmišljao o tome. Ko sam ja, dodavola, da to napišem?

Moja priča nije posebno važna za lekcije koje slede, ali želim da je ukratko ispričam na početku da bih obezbedio nekakav kontekst. Zato što sam iskusio ego u svim njegovim fazama u svom kratkom životu: Stremljenju. Uspehu. Neuspehu. Iznova i iznova.

Kada mi je bilo devetnaest, naslućujući neke zapanjujuće mogućnosti koje menjaju život, napustio sam koledž. Mentori su se otimali za moju pažnju, doterivali me kao svog štíćenika. Viđen kao neko ko posećuje određena mesta, bio sam *onaj klinac*. Uspeh je došao brzo.

Pošto sam postao najmlađi direktor u jednoj agenciji za talente na Beverli Hilsu, pomogao sam da se potpišu ugovori i da se radi s izvesnim brojem velikih rok zvezda. Davao sam savete u vezi s knjigama koje su prodane u milionima primeraka i izmislio njihove sopstvene književne žanrove. Otprilike u vreme kada sam napunio

dvadeset jednu postao sam strateg za *Ameriken Apanel*, tada jedan od najžešćih modnih brendova na svetu. Ubrzo sam postao direktor marketinga.

Do dvadeset pete objavio sam svoju prvu knjigu – koja je postala trenutni i kontroverzni bestseler – s mojim licem na naslovnoj strani. Jedan studio je kupio prava za televizijski šou o mom životu. U narednih nekoliko godina prikupio sam mnoge manifestacije uspeha – uticaj, platformu, štampu, resurse, novac, čak i malo ozloglašnosti. Kasnije sam na temelju ovih pogodnosti izgradio uspešnu kompaniju gde sam radio s poznatim, dobro platežnim klijentima i bavio se onom vrstom posla zbog koje sam pozivan da govorim na konferencijama i popularnim manifestacijama.

S uspehom dolazi iskušenje da se nekome ispriča priča, da se zaoble ivice, da se izbace srećne pauze i svemu tome doda malo mitologije. Znete već, one iskričave priče o herkulovskoj borbi za veličinu uprkos svemu: spavanju na podu, činjenici da su me roditelji razbaštinili, patnji zbog ambicije. To je ona vrsta pripovedanja u kojoj vaš talenat konačno postaje vaš identitet, a vaša postignuća vaša vrednost.

Ali ovakva priča nikada nije iskrena, niti pomaže. U ovom svom prepričavanju vama izostavio sam mnogo toga. Zgodno su izostavljeni stresovi i iskušenja, padovi od kojih se prevrtao stomak i greške – sve greške – izostavljene su u režijskoj sobi zbog prebrzog govora. To su vremena o kojima radije ne bih pričao: javno seciranje od strane nekoga na koga sam se ugledao, ko me je tako sloomio u to vreme da su me kasnije odneli u hitnu pomoć. Onog dana kada sam izgubio živce, ušao u kancelariju mog šefa i rekao mu da ne mogu da pređem preko toga i da se vraćam u školu – to sam i mislio. Efemerna priroda bestseler, i koliko je zapravo kratka (jedna nedelja). Potpisivanje knjige na kojoj se pojavila

jedna osoba. Kompanija koju sam osnovao koja se rasturala u komade i morala da se ponovo izgradi. Dvaput. To su samo neki od trenutaka koji se zgodno izostave.

Sama punija slika je tek delić života, ali bar pogađa više važnih primedbi – makar onih koje su važne za ovu knjigu: ambiciju, postignuće i nedaće.

Ja nisam neko ko veruje u otkrovenja. Ne postoji jedan trenutak koji menja osobu. Ima ih mnogo. Tokom perioda od oko šest meseci 2014. godine izgleda da su se ti trenuci dešavali u nizu.

Prvo, *Ameriken Aparent* – gde sam obavio većinu svojih najboljih poslova – ljuštajući se na ivici bankrotstva, dužan stotine miliona dolara, tek ljuštura onog predašnjeg sebe. Njegovog osnivača, kome sam se duboko divio još od rane mladosti, bez ikakvih ceremonija otpustio je njegov sopstveni odbor direktora koje je sam birao, do spavanja na kauču kod jednog prijatelja. Zatim je agencija za talente gde sam postigao uspeh bila u istom stanju, neprestano na meti tužbi klijenata kojima je dugovala mnogo novca. Još jedan moj mentor se naizgled razotkrio otprilike u isto vreme, odnoseći naše prijateljstvo sa sobom.

Ovo su bili ljudi oko kojih sam oblikovao svoj život. Ljudi na koje sam se ugledao i koji su me obučavali. Njihova stabilnost – finansijski, emocionalno, psihološki – nije bila tek nešto što sam uzimao zdravo za gotovo, bila je centralna za moju egzistenciju i sopstvenu vrednost. Pa ipak, bili su tu, urušavali su se sami u sebe preda mnom, jedan za drugim.

Točkovi su otpadali, bar je tako izgledalo. Preći put od toga da čitavog života želite da budete kao neko do shvatanja da ne želite *nikada* da budete kao on, nalik je udarcu za koji ne možete da se pripremite.

Ni ja nisam bio izuzet od ovog raspadanja. Baš kada sam to sebi najmanje mogao da priuštim problemi koje sam zanemarivao u životu počeli su da se pojavljuju.

Uprkos uspesima, našao sam se u gradu u kome sam počeo, sav pod stresom i preopterećen, a i odrekao sam se dobrog dela svoje teško stečene slobode jer nisam mogao da kažem ne novcu i uzbuđenju dobre krize. Bio sam tako čvrsto upetljan da je i najmanje remećenje u meni izazivalo nepodnošljivi bes. Moj posao, koji je uvek bio ležeran, postao je naporan. Moja vera u sebe i druge ljude se urušila. Kvalitet života takođe.

Sećam se da sam jednog dana stigao kući, posle nedelja provedenih na putu, i doživeo žestok napad panike jer vaj-faj nije radio – ako ne pošaljem ove imejlove. Ako ne pošaljem ove imejlove. Ako ne pošaljem ove imejlove. Ako ne pošaljem ove imejlove...

Mislite da radite ono što bi trebalo. Društvo vas nagrađuje za to. Ali onda gledate kako vaša buduća supruga izlazi kroz vrata jer više niste osoba kakva ste bili.

Kako se desi ovako nešto? Možete li zaista da pređete put od toga da se osećate kao da jednog dana stojite na ramenima džinova, a onda se narednog motate oko ruševina usled višestrukih implozija, pokušavajući da skupite komadiće iz ruševina?

Međutim, jedna korist od toga bila je da me je to nateralo da se pomirim sa činjenicom da sam radoholik. Ne na način „O, on baš previše radi“, ili u stilu „Samo se opusti i pravi se da ti je svejedno“, već pre u stilu „Ako ne počne da izlazi i ne opere se, rano će umreti“. Shvatio sam da su onaj isti poriv i prinuda koji su me tako rano učinili uspešnim imali cenu – baš kao što se to desilo i mnogima drugima. Nije toliko bilo reči o obimu posla, već o preuveličanoj ulozi koju je zauzeo u mom osećaju sebe samog. Bio sam tako užasno zarobljen u sopstvenoj glavi da sam bio zarobljenik

sopstvenih misli. Rezultat je bio neka vrsta ergometra za bol i frustraciju, i bilo mi je potrebno da shvatim zašto – ukoliko nisam želeo da se slomim na jednako tragični način.

Dugo sam, kao istraživač i pisac, proučavao istoriju i biznis. Kao i u svemu čime se ljudi bave, ako se posmatra dovoljno dugo, počinju da se pojavljuju univerzalna pitanja. Ovo su teme kojima sam odavno bio fasciniran. Najistaknutiji među njima bio je ego.

Ego i njegovi efekti mi nisu bili nepoznati. Zapravo, istraživao sam za ovu knjigu skoro godinu dana pre događaja koje sam vam upravo naveo. Ali moja bolna iskustva iz ovog perioda postavila su pojmove koje sam proučavao u žižu na načine koje ranije nikada ne bih mogao da razumem.

To mi je dozvolilo da sagledam loše posledice ega koje su se dogodile ne samo u meni, ili na stranicama istorije, već i u prijateljima i klijentima i kolegama, od kojih su neki na najvišim nivoima mnogih industrija. Ego je ljude kojima se divim koštao na stotine miliona dolara i, kao Sizifa, odvlačio ih od ciljeva baš kada su bili tik do njihovih ispunjenja. Sada sam bar i sam provirio preko tog bezdana.

Nekoliko meseci posle mog sopstvenog ostvarenja na desnoj nadlaktici bila mi je istetovirana fraza „EGO JE NEPRIJATELJ“. Ne znam otkud su došle reči – verovatno iz knjige koju sam davno, davno pročitao, ali su odmah postale izvor velike utehe i usmeravanja. Na levoj ruci, na slično zbrkan način piše „OD PREPREKE DO POBEDE“. Sada su ove dve fraze ono što gledam svakog bogovetnog dana i koristim ih da donosim odluke u svom životu. Ne mogu a da ih ne vidim kad plivam, kad meditiram, kad pišem, kad ujutru izađem ispod tuša, i obe me pripremaju – opominju me – da odaberem pravi put u zaista svakoj situaciji s kojom bih mogao da se suočim.

Ovu knjigu nisam napisao zato što sam zadobio mudrost za koju se osećam kvalifikovanim da propovedam, već zato što je to knjiga za koju bih želeo da je postojala na kritičnim prekretnicama u mom sopstvenom životu. Kada sam ja, kao i svako drugi, bio pozvan da odgovorim na najkritičnija pitanja koja čovek sebi može da postavi u životu: Ko želim da budem? I: Kojim putem da krenem? (*Quod vitae sectabor iter.*)

A zato što sam shvatio da su ova pitanja bezvremena i univerzalna, osim ove napomene, u ovoj knjizi sam pokušao da se oslonim na filozofiju i istorijske primere umesto na svoj lični život.

Dok su istorijske knjige prepune priča o opsesivnim, vizionarskim genijima koji su ponovo izgradili svet po svojoj slici pukom, gotovo iracionalnom silom, ja sam otkrio da ako počnete da tragate, otkrićete da je istorija sazdana i od pojedinaca koji su se borili sa svojim egom na svakom raskršću, koji su izbegli reflektore i koji su svoje više ciljeve stavili iznad svoje želje za priznanjem. Uživljavanje u njih i prepričavanje ovih priča bilo je moj metod da ih naučim i pijem.

Kao i moje ostale knjige, i ova je pod velikim uticajem filozofije stoika i zapravo svih velikih klasičnih mislilaca. U svojim knjigama obilno pozajmljujem od svih njih, baš kao što sam se na njih oslanjao tokom čitavog svog života. Ako u ovoj knjizi ima ičega što vam pomaže, to će biti zbog njih, a ne zbog mene.

Govornik Demosten je jednom rekao da vrlina počinje razumevanjem, a ispunjena je hrabrošću. Moramo da počnemo tako što ćemo prvi put sebe i svet sagledati na nov način. Zatim moramo da se borimo da budemo različiti i da se borimo da ostanemo različiti – to je teži deo. Ne kažem da treba da potiskujete i smrvite svaki gram ega u svom životu – ili da je to uopšte moguće. Ovo su tek podsetnici, moralne priče koje treba da ohrabre naše bolje impulse.

Aristotel u svojoj čuvenoj *Etici* koristi analogiju krivog komada drveta da opiše ljudsku prirodu. Da bi eliminisao zavoj ili krivine, vešti drvodelja polako primenjuje pritisak u suprotnom pravcu – u suštini ga ispravljajući. Naravno, nekoliko hiljada godina kasnije Kant je frktao: „Ništa pravo ne može da se napravi iz uvrnute građe čovečanstva.“ Možda nikada nećemo biti pravi, ali možemo da težimo ka *pravijem*.

Uvek je lepo da se učini da se osećamo posebnim ili osnaženim ili nadahnutim. Ali nije to cilj ove knjige. Umesto toga, pokušao sam da ove stranice uredim tako da i vi možda završite na istom mestu kao i ja kada sam završio njeno pisanje: to jest, da mislite manje na sebe. Nadam se da ćete se manje uložiti u priču koju pričate o svojoj posebnosti i da ćete, kao rezultat, biti oslobođeni da *ostvarite* posao menjanja sveta čije ste postignuće započeli.

UVOD

Prvi princip je da ne smete da varate sebe – a najlakše je vas prevariti.

RIČARD FAJNMAN

Možda ste mladi i prepuni ambicija. Možda ste mladi i borite se. Možda ste zaradili tih prvih nekoliko miliona, sklopili prvi ugovor, odabrala vas je neka elitna grupa ili ste možda već postigli dovoljno da potraje za čitav život. Možda ste zapanjeni otkrićem koliko je prazno na vrhu. Možda vas optužuju da ste druge proveli kroz krizu. Možda ste upravo dobili otkaz. Možda ste upravo udarili u dno.

Gde god da ste, šta god da radite, vaš najljući neprijatelj već živi u vama: vaš ego.

„Ne u meni“, mislite. „Mene niko nikada ne bi nazvao ego manijakom.“ Možda ste o sebi uvek mislili kao o prilično uravnoteženoj osobi. Ali ljudima s ambicijama, talentima, porivima, i potencijalom da ostvare, ego dolazi s teritorijom. Tačnije, ono što

nas čini tako obećavajućim misliocima, delatnicima, stvaraocima i preduzetnicima, što nas tera do vrha ovih oblasti, čini nas ranjivim od strane ove tamne strane psihe.

Sad, ovo nije knjiga o ego u frejdrovskom smislu. Frejd je bio sklon objašnjavanju ega uz pomoć analogija – naš ego je bio jahač na konju, s našim podsvesnim porivima koji su predstavljali životinju, dok je ego pokušavao da ih usmeri. Savremeni psiholozi, s druge strane, koriste reč „egotist“ da ukažu na nekoga ko je opasno usredsređen na sebe i nemaju obzira za bilo koga drugog. Sve ove definicije su dovoljno istinite, ali bez velike vrednosti van kliničkih uslova.

Ego koji najčešće vidamo dolazi s ležernijom definicijom: nezdravo verovanje u sopstvenu važnost. Arogancija. Sebična ambicija. To je definicija koja će se koristiti u ovoj knjizi. To je ono mrzovoljno dete u svakom čoveku, ono koje bira da bude po njegovom preko svega i svih drugih. Potreba da se bude *bolji* od..., *više* od..., *priznat* zbog..., daleko iznad bilo kakve razumljive korisnosti – to je ego. To je osećaj nadmoći i izvesnosti koji prevazi-lazi granice samopouzdanja i talenta.

To je ono kada predstava o nama samima i svetu postane tako naduvana da počinje da izobličuje stvarnost koja nas okružuje. Kada, kako je fudbalski trener Bil Volš objasnio, „samopouzdanje postaje arogancija, pouzdanje postaje svojeglavost, a uverenost u sebe postaje nesmotrena razuzdanost“. Ovo je ego, kako je upozorio pisac Siril Konoli, koji nas „vuče dole kao zakon o gravitaciji“.

Na ovaj način, ego je neprijatelj onoga što želite i onoga što imate: ovladavanja zanatom. Stvarnog kreativnog uvida. Dobrog rada s drugima. Građenja lojalnosti i podrške. Dugovečnosti. Ponavljanja i zadržavanja uspeha. On odbacuje prednosti i mogućnosti. Magnet je za neprijatelje i greške. On je Scila i Haribda.

Većina nas nisu „ego manijaci“, već je ego tu u korenu skoro svakog problema i prepreke koji mogu da se zamisle, od toga zašto ne možemo da pobedimo do toga zašto treba da pobedimo svaki put i na račun drugih. Od toga zašto nemamo ono što želimo do toga zašto se ne osećamo bolje kada imamo ono što želimo.

To obično ne vidimo na ovaj način. Mislimo da je za naše probleme krivo nešto drugo (najčešće, drugi ljudi). Mi smo, kao što je pesnik Lukrecije napisao pre nekoliko hiljada godina, poslovično „bolestan čovek koji ne obraća pažnju na uzrok svoje bolesti“. Pogotovo za uspešne ljude koji ne mogu da vide šta ih ego sprečava da urade, jer sve što oni mogu da vide je ono što su već uradili.

Sa svakom ambicijom i ciljem koji imamo – veliki ili mali – ego je tu i potkopava nas na svakom putovanju u koje smo uložili sve da bi ga sledili. Razvojni direktor Harold Dženin je egoizam uporedio s alkoholizmom: „Egotista se ne tetura unaokolo, obarajući stvari sa stola. On ne muca ni ne balavi. Ne, umesto toga, on postaje sve arogantniji, a neki ljudi, ne znajući šta je ispod takvog stava, pogrešno shvataju njegovu aroganciju kao osećaj moći i samopouzdanja.“ Mogli biste da kažete da počinju to pogrešno da shvataju i kod sebe, ne shvatajući bolest koju su sabili u sebi ili kojom se ubijaju.

Ako je ego glas koji nam kaže da smo bolji nego što zaista jesmo, možemo da kažemo da ego nastanjuje istinski uspeh tako što sprečava direktnu i iskrenu vezu sa svetom oko nas. Jedan od ranih članova Anonimnih alkoholičara prkosio je egu kao „svesnom odvajanju od“. Od čega? Svega.

Načini na koje se ovo odvajanje negativno manifestuje su ogromni: Ne možemo da radimo s drugim ljudima ako smo podigli zidove. Ne možemo svet da učinimo boljim ako ne razumemo ni njega ni sebe. Ne možemo da dobijemo povratne informacije ukoliko

smo nesposobni ili nezainteresovani da ih čujemo od spoljašnjih izvora. Ne možemo da prepoznamo mogućnosti – ili da ih stvorimo – ako, umesto da vidimo ono što je pred nama, živimo u svojoj mašti. Bez *tačnog* računovodstva naših sposobnosti upoređenih s drugima, ono što imamo nije samopouzdanje već obmanjivanje. Kako bi trebalo da dopremo do drugih ljudi, da ih motivišemo ili predvodimo ukoliko ne možemo da se odredimo prema njihovim potrebama – jer smo izgubili dodir sa sopstvenim?

Performans umetnik Marina Abramović to kaže direktno: „Ako počnete da verujete u svoju veličinu, to je smrt vaše kreativnosti.“

Samo jedna stvar drži ego u blizini – komfor. Potraga za velikim poslom – bilo da je u sportu, umetnosti ili biznisu – često je zastrašujuća. Ego umiruje taj strah. To je melem za tu nesigurnost. Zamenjujući racionalne i svesne delove naše psihe hvalisanjem i samoapsorpcijom, ego nam kaže ono što želimo da čujemo, onda kada to želimo da čujemo.

Ali to je kratkoročna popravka s dugoročnim posledicama.

EGO JE UVEK BIO TU. SADA JE OHRABREN.

Naša kultura raspiruje plamenove ega više nego ikada. Nikada nije bilo lakše pričati, naduti sebe. Možemo da se hvalimo o svojim ciljevima milionima svojih obožavalaca i pratilaca – to je nešto što su imale samo rok zvezde i kultne vođe. Možemo da pratimo i komuniciramo sa svojim idolima na *Tviteru*, možemo da čitamo knjige i sajtove i gledamo TED* govore, pijemo iz vatrogasnog creva inspiracije i potvrđivanja kao nikada ranije (postoji aplikacija

* Technology, Entertainment, Design (Tehnologija, Zabava, Dizajn) – sajt koji je počeo s govovima o ove tri teme, a danas je govovima pokriveno gotovo sve, na sto svetskih jezika. (Prim. prev.)